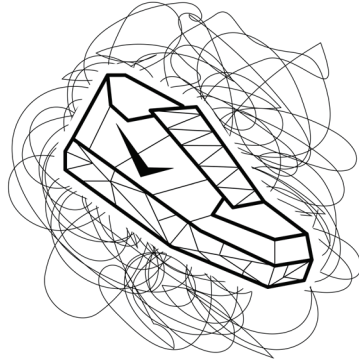

1

Черговий візит до психотерапевта, який намагатиметься дивитися в очі. Та краще б він цього не робив. У його очах можна буде помітити страх, хоча говоритиме про “нормальність” моїх реакцій. Краще б стежив за своїми. І взагалі – якщо нормальна, якого біса вони мене посилають один до одного?

– Самойленко? – перепитала “апетитна” жіночка в маломірній сукні, побачивши мене біля дверей, і, отримавши ствердний кивок, продовжила, – Ви запізнилися на три години.

– Хм-м-м, серйозно? Ну, тоді – наступного разу, – я розвернулася, але вийти не встигла.

– Чекайте! – крикнула вона, – Павло Сергійович сказав, що прийме Вас у будь-який час.

У приміщенні можна було відчутися “запах” страху. Кого боїться – мене чи невдоволення Сергійовича? Що ж, доведеться піти і познайомитися з ним.

Розмальована адміністраторка вела мене білим коридором. Міг би собі знайти й молодшу: цій уже –

близько п'ятдесяти років. Чи може він такий відданий, що працює з нею зі студентських років?

Не те, щоб я сама була стандартом краси, радше ці стандарти часто грали проти мене. Стереотипи, які диктує медіа, міцно в'їдаються в голову.

Дубові двері відчинили – і переді мною з'явився високий брюнет у костюмі та сонячних окулярах.

– Вітаю, я – Павло Сергійович, психотерапевт, – він трохи відійшов, даючи мені можливість зайти до приміщення.

– Ніка, – відрекомендувалася я, заходячи до кабінету.

Одне вікно було навпроти дверей. Решіток не було, тому можна вважати його запасним виходом – все ж таки перший поверх.

– Сідайте, де Вам зручно, – запропонував психолог.

– Де краще буде сісти мені?

Він, мабуть, знущається наді мною, ховає очі під сонячними окулярами й питає, де йому сісти? Я не стрималася:

– Слухай, Нео, це якась гра в “Матрицю”? Може ти мені ще й пігулки будеш пропонувати на вибір?

Думає “сховати” свій страх під окулярами? Не вийде! Я його “чую” по запаху! Сергійович посміхнувся.

– Вибачте, Вас напевно не попередили, – він зняв окуляри, за якими ховалися скляні очі.

Сліпий. В очах почало темнішати, а легені жадібно “ковтнули” порцію повітря, якого не вистачало.

2

Шматок яблука вилетів на видиху з горла у воду за борт корабля, а по спині розлився жар від удару рукою.

– Яка б це могла бути тупа смерть, – посміхнувшись, сказав Сашко, потираючи долоню.

– Ах ти ж кисла слива! Ти мені ледь хребта не переламав! – вигукнула я.

– Не слива, а яблуко. І подіяло ж, спляча красуне?

Я безсило зітхнула. Учора гадалка в Тік-тоці напроорокувала мені довге життя, тому смерть від яблука до моїх планів не входила, але з побратимом сперечатися було безнадійно.

Із Сашком ми були ледь знайомі. У його очах завжди бігали вогники і майоріло життя. Здавалося, його ніщо не може зламати. Тільки ці тату, які поступово вкривали його тіло, говорили про ті події, які він переживає. Хоча значення деяких було відоме тільки йому. Перехрещена зброя на грудях,

напис на незрозумілій мові, якісь артефакти з розкопок. Розкопки він любив: раніше ходив із металошукачем у пошуках стародавніх знахідок, а нещодавно розкопував побратима, якого завалило.

– Може ананас? – запитав він, дістаючи з привезеного волонтерами ящика фрукти.

– Та йди ти! – я кинула огризок подалі. Можливо тут колись виросте з нього водяна яблуна.

– Правильно, викидай, бо якщо подавишся, це буде не смерть у бою, за це грошей рідним не дадуть, – штучно зареготав він.

– А вони в мене є? – сухо запитала саму себе я.

Він кивнув із розумінням.

– Може так на краще.

У його кишені задзвонив телефон – і я трохи зраділа, що наша розмова на цьому скінчилася. Сашко похмуро поглянув на екран і відійшов.

Останніми днями він увесь час засмучувався після телефонних дзвінків. Та говорити йому “судилося” недовго. “Пташки” злетіли – і нам потрібно було готуватися збивати їхні “подарунки”.

– Є пуски! – повідомила я.

– Приготувались!

– Це – нереально, – хитала я головою, дивлячись на нього, – із цього – не збивають!

– Тоді я буду перший, – посміхнувся він, підморгнувши мені.

На цій позиції моїм єдиним бажанням було не потонути, а на те, щоб збити щось, я не розраховувала. Але, напевно, у командування було інше ба-

чення. І в Сашка – також. Смішно. Якби не війна, я б могла зараз бути не на іржавому судні за пів кілометра від суші, а десь на білому круїзному лайнері посеред лазурного океану. Тільки жодних російськомовних турів. Досить.

І, я думаю, Сашко зі мною погодився – адже снаряд, який вилетів із його “ігли” потрапив прямісінько в ракету. Він і сам у це не повірив. Його очі розширились і випромінювали неймовірний захват.

– Бачила?!

– Зняла! – сказала я дещо зухвало й віддала телефон із відео. Нехай цінує напарницю.

Він схопив телефон і почав жадібно переглядати.

– Є-є-є-є-є! – вигукнув Сашко й на радощах обійняв мене так, що ноги трохи відірвалися від поверхні.

– Тихо, тихо! Спокійно! – вивільнилася я з його рук.

Він радів, як дитина, танцював переможні танці і кривлявся. Сашко ще тоді не знав, що зі збитою ним ракетою вже сфотографувалися бійці іншого підрозділу, які знайшли її уламки й відзвітували про збиття. Що ж, справжні герої завжди залишаються невідомими. Але Сашко знав, що він її збив і що сьогодні його очі були найвлучнішими, а реакція – найшвидшою.

Сашкові дали вихідний. Він подивився на себе у відображенні фронтальної камери.

– Заріс, як дід.

– А ти думаєш, що ти – ще парубок? – поцікавилася я.

– Не стібись! Йду на побачення.

– Ого! Нічого собі. Я думала, у тебе дружина й дитина є. У такому віці вже треба мати.

– Дві дружини і три дитини, – показав він мені на пальцях, – щоправда, дружини – уже колишні.

– То ти третю шукаєш, щоб і дітей, і колишніх порівну було?

– Ніко! – гримнув він і подивився поглядом інтелігентної людини, яка не хоче матюкатися при дамі.

– Щасти! – підняла я обидві руки, ніби здаючись.

На другий день він повернувся щасливим, поголеним, у новому цивільному одязі.

– Ти що, одружився?

– Ні, – зареготав він, – поки що ні!

Наступну зміну Сашко весь час поглядав на телефон. Інколи посміхався і щось відписував. А незабаром нас перевели на іншу позицію.

Бункер. Стільки говорять про бункерного, а виявляється вони є й у нас. Холодні стіни, “вологий” запах підвалу і часто неможливість бути на зв’язку. Ніби відчуваєш себе вигнанцем. Але для мене це – не новина.

Посмішка Сашка зникала з кожним днем. Із кожним днем він якось дедалі більше бліднув. Нервово грався телефоном, перекидаючи його в руках. Потім – завмирав, дивився якісь фото. Це було видно з того, як змінювався його погляд. Виразні очі ніби проживали купу емоцій. Палець ковзав по екрану – й у чорних очах Сашка були то надія, то любов, то

сум, які він намагався скинути із себе разом зі сльозю, витираючи обличчя плечем.

– Покурю, – сказав він, підвівшись, і вийшов.

Коли повернувся, погляд його був більш рішучим і немов скляним.

– Щось трапилося? – його стан почав мене хвилювати, – Може поспи, а я – підстрахую. Уже третю добу не спиш.

– Ні, тепер – усе добре, – Сашко подивився вгору. На холодній стелі конденсат збирався у маленькі крапельки. – Знаєш, у мене на душі так само, як у цьому бункері. Холодно і порожньо. Іноді в цьому потрібно зізнатись і собі, й іншим.

Одна із краплин відірвалася від стелі й потрапила йому в око.

– Дідько! – він протер долонею очі.

– Але навіть холодний бункер може “плакати”.

Сашко кинув на мене гострий погляд, у якому вбачалася лють. Я підняла палець догори:

– Я – про надмірну вологість, а ти про що?

– Розмови про погоду – ні до чого. Ми виконуємо свою роботу – і все. Ми – не друзі. Тут їх заводити не можна.

Він мовчки відвів очі на монітор і занурився у робочі спостереження, ніби мене не було.

Пізніше на курилці я побачила зламану сім-карту, яка лежала в купі недопалків. Після цього його погляд був холодно-мученицьким, а він ніколи не виходив комусь подзвонити.

Чи можна придушити в собі почуття і стати “роботом”? Чи є робот ідеальним солдатом?

Минув ще місяць – і нас знову перекинули.

– Із десанту – до ППО, із ППО – до піхоти. Як думаєш, у них є здоровий глузд?

– Вони напевно хочуть заплутати супротивника.

Здавалося, що за цей місяць Сашко майже не спав.

Я пам’ятаю викрик “Лягай!”. Яскраве світло і синє небо, на якому швидко линули хмаринки. Дзвін у вухах. Але хмаринки рухаються, отже я – жива.

Знову світло, яке розсіялося, а замість хмаринок – біла порепана стеля. Якись розмови навколо, крапельниця. Лікарня. Безсилля.

Білі халати про щось запитують, але їх голос перетворюється в болісний шум. Заплющила очі.

Пронизливий чоловічий крик. Знайомий крик.

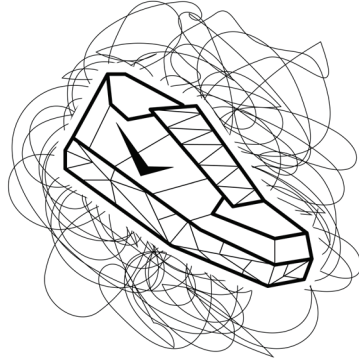
Розплющила очі й повернула голову. Я впізнала його по тату, сенсу більшості яких я не розуміла.

Вжив, але очі... Очі! Як він тепер буде збивати ракети? Як побачить дітей, які будуть зростати? Як одружиться вчетверте (чи скільки в нього там було тих дружин)?

ЛЯГАЙ! Чому він не ліг? Чому не помітив? Лягай!..

3

- ЛЯГАЙ! – несамовито кричала я.

- Лежу, лежу!

Я відчула дотик руки на своєму зап'ясті. Жадібно хапаючи повітря, почала озиратися.

- Усе нормально, Ви – у безпеці. Це я – Павло Сергійович, психотерапевт. Ви – у моєму кабінеті в Києві.

Я відчула запах засобу для килиму, на якому лежала, а також – страх. Проте це був не страх Сергійовича. Це був мій жах, який знаходився у пам'яті. Я поволі піднялася з килиму й обтрусилася.

- Чи можу я встати? – запитав психолог.

- Допомогти? – сказала я, простягнувши руку.

- Буду дуже вдячний, – він посміхнувся і, опершись на мою руку, із легкістю встав. Не певна, що вона йому була потрібна. – Якщо не проти, я сяду до столу.

Письмовий стіл стояв біля вікна, до якого спиною сів лікар.

– То що Вас привело до мене, Ніко?

Я ковтнула, хоча в роті було сухо.

– А що, поки – непомітно?.. Хоча як Ви помітите, Нео.

– Водички? – запитав він, показуючи на журнальний столик зі смаколиками й водою, який стояв поруч.

Я потягнулася за пляшкою негазованої води. Здавалося, відлуння від моїх ковтків шириться всією кімнатою.

– Я взагалі зможу стати нормальною?

– Що означає для Вас “нормальність”?

– Ну принаймні не падати на підлогу в кабінеті психолога, – сказала я, закручуючи кришку на пляшці.

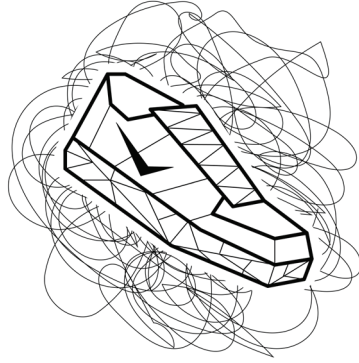
– Як давно Ви повернулися?

– Пів року тому. І майже весь цей час зі мною працювали психологи, психотерапевти. Проте жоден із них не витримував. Мабуть, і Ви не витримаєте.

– Давайте спробуємо.

Я підвела на нього очі. Чи є ще надія? Не знаю. Але, мабуть, це вже буде остання спроба.

Підписавши потрібні документи в адміністрації, я вийшла на вулицю.

Мій будинок стояв так само в тіні дерев, як і раніше. Як і раніше, на дитячому майданчику гуляли діти, а їхні мами сиділи на лавочці, попиваючи сухий білий сік, пляшка від якого стирчала з дитячого візочка. Я йшла в навушниках, забувши ввімкнути музику. А може – і не забувши. Так – легше: ніхто не підходить, нічого не питає. Одна із жінок кивнула хвостом у мій бік і продовжила голосним шепотом.

– Бач, це – вона, – зробила промовистий погляд, ніби її трохи перекосило.

– Ага, справді! – зашаруділа інша. – І це ж їй ще, напевно, пільги дали. А за що?

– І я тобі про що! Та по її губах видно, які вона там кулеметні черги пускала.

– Ага! Тільки не пускала, а впускала, і не кулеметні! – жінки голосно зареготали.

– Бажаю здоров'я! – сказала я, порівнявшись із ними. Вони притихли. Моє серце почало боже-